

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۴/۰۹

پوهندوی آصف بهاند

د کورونايي قرنطین په اوږدو کې د کورني تاوتریخوالي ستونزه

(له ماشومانو، کوچنیانو او ښځو سره تاوتریخوالي)

د افغانستان پر ماشومانو او کوچنیانو باندې د تاوتریخوالي سونامي

اوه لسمه برخه

تاوتریخوالی لکه تندر له بل ځای څخه نه را پریوزي، بلکې همدا ټولنه ده او همدا مشران دی چې له کوچنیانو او ماشومانو سره یې په پوهیدنه یا نه پوهیدنه کې، په رنگارنگ ښو سره کوي.

د کورونا د ستونزې په لړ کې او تر کورونا وروسته د گڼو ستونزو نوملړ به ډېر اوږد وي چې وړانګې پایلې به یې د اوسني ژوند بیلابیل اړخونه زیانمن کړي او تر کورونا وروسته راروانې هر اړخیزې ستونزې به کلونه وخت د خلکو ژوند له هره اړخه زیانمن کړي.

همدا اوس په خبرونو او رپوټونو کې ویل کېږي چې په ګرده نړۍ کې د قرنطین له وضعه کېدو سره سم د کورني تاوتریخوالی کچه لوړه شوي ده په تېره د ښځو، ماشومانو او کوچنیانو پر ضد. دا ستونزه یوازې په وروسته پاتې ټولنو کې نه ده رامنځته شوي، بلکې په پرمختللو هېوادونو کې هم د گڼو تاوتریخالو رپوټونه ورکړل شوي دي. چین چې د کورونا لومړنی کوربه هېواد و، د قرنطین په دوران کې دومره کورنی تاوتریخوالی په کې رامنځته شوی دی چې، تر پخوا څو چنده زیاتې شمېرې ښيي. په ځینو هېوادونو کې یې د دوه لا درې برابرې کېدو رپوټونه هم ورکړل شوي دي.

پرته له شکه چې قرنطین د کورونا ویروس په مخنیوي کې ډېر موثر دی، خو د ټولو خلکو په کور پاتې کېدل په کورنیو کې دننه نوري ستونزې هم زېږوي چې هره ټولنه د خپلو جلا امکاناتو او کلتوري چار چلن په چوکاټ کې له یو شمېر نوو ستونزو سره مخ کېږي چې تر ټولو عامه ستونزه د کورنی د غړو تر منځ د تاوتریخوالي د رامنځته کېدو مسأله ده، په تېره په افغانستان غوندي ټولنه چې یوه نرواکي ټولنه ده، او په داسې حالاتو کې د ښځو، ماشومانو او کوچنیانو پر ضد تاوتریخوالی لوري کچې ته رسېږي.

د قرنطین په شرایطو کې باید ټول په یوه کور حتی په یوه کوټه کې د اوږدې موي له پاره سره راټول وي، په دې منځ کې د کورنی د ټولو غړو تر منځ د:

- وکوه!

- مه کوه!

- تا وکړل،

- ما وکړل،

او...

خبرې او امر و نهییه سره تبادله کېږي، خبره کشکړپ ته رسېږي او پایله یې وهل ټکول وي چې ډیره سلنه متضررين یې ښځې، ماشومان او کوچنیان دي.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خبر و لولئ

سره له دې چې د ملگرو ملتونو عمومي منشي انتونيو گوترش د کويډ ۱۹ په پار د وضع شوي قرنطین په لړ کې له بنځو سر د تاوتریخوالي په پار خپل غبر جگ کړی دی او ټولې نړۍ ته یې خبر داری ورکړی دی چې د قرنطین په اوږدو کې د بنځو پر ضد تاوتریخوالی ډېر شوی دی؛ خو بیا هم د نړۍ په پرمختللو او وروسته پاتې ټولنو او هېوادونو کې له بنځو، ماشومانو او کوچنیانو سره د تاوتریخوالي سلنه ډېره لوړه شوې ده؛ په تېره په وروسته پاتې هېوادونو کې لکه زموږ هېواد افغانستان.

په پرمختللو ټولنو کې خو شته دي داسې قوانین او امکانات چې له هغو نه په استفادې سره متضررین کولای شي پولیسو ته شکایت وکړي؛ خو زموږ په هېواد کې نه یوازې قوانین نه شته، بلکې کور دننه او د حکومت یا دولت په اندرس یې هم د غږ د اوږدو څوک نه شته متضررین یې په پټه خوله زغمي، هر څه پټ پاتې کېږي او دا حالت د بنځو او ماشومانو پر فزیکي او راوښي حالت باندې، لنډ مهالی او اوږد مهالی بد اغېز پرېښايي.

هغه هېوادونه چې په دې برخه کې قوانین او امکانات لري، هغوی هم خپل غږ ایستلای شي، هم شکایت کولای شي او هم یې پولیس او مسولین داد ته رسیدگي کولای شي؛ خو بیا هم لیدل کېږي چې د قرنطین په دوران کې تاوتریخوالی ډېر شوی دی. **رپوټونه** وايي چې په اسپانيا کې یوه نارینه خپله بنځه د خپلو ماشومانو په مخ کې ووژله. ښايي زموږ په هېواد کې هم همدا حالت روان وي، خو د قانون د نشتوالي په وجه او پر ټولنه باندې د دودوډیزو قوانینو د حاکمیت له کبله ډېری متضررین حال نه وايي او د تاوتریخوالي ترسره شوي ډولونه پټ پاتې کېږي. د دې خبرې یادول هم اړین دي چې په دې لړ کې له نارینو سره هم تاوتریخوالی کېږي، خو د بنځو د شمیر په پرتله ډېر لږ دی.

د سترگو لیدلې حالونه وايي چې د قرنطین په دوران کې د کورنیو د ژوند عمومي او ورځني پروگرامونه گډوډ شوي دي، یو بل ته درناوی او مینه لږه شوی ده او په ډېری کورنیو کې د تاوتریخوالی حالت برلاسی شوی دی. دا چې وروسته تر کورونا به نړۍ څه ډول وي؟ او د ژوند په بېلابیلو برخو کې به څومره بدلونونه راځي، په تېره په اقتصادي برخه کې، دا به پرېږدو راتلونکي ته.

د قرنطین په دوران کې زموږ په هېواد افغانستان کې د کورني تاوتریخوالي یو دلیل هغه اقتصادي ستونزې دي چې همدا اوس ډېری کورنی ورسره لاس گریوان دي. زموږ په هېواد کې داسې کورنی شته چې حتی د ورځني خوراک له پاره هم څه نه لري چې په دې ډول ولږه د کورنا د یو مرستندي په ډول د خلکو د ژوند له پاره بل تهديد شمېرل کېږي. په دې لړ کې خینو خلکو ته د ځانوژني فکر هم په سر کې پیدا شوی دی.

زموږ درانه او پوه قلموال «ف، هیرمند» په همدې څو تېرو ورځو کې د «جهان بعد از کرونا جهان متفاوتی خواهد بود...؟؟» ترسرلیک لاندې یوه مقاله خپره کړه. په هغې مقالې کې پر دې بحث شوی دی چې تر کورونا وروسته نړۍ به بیخي بدله نړۍ وي. د هغې مقالې په یوه برخه کې **داسې** راغلي دي:

«... تا هنوز پایان این تراژیدی سرتاسری انسانی معلوم نیست، اما زنگ خطر عظیمی که به صدا در آمده است، به اضافه مرگ و میر وسیع آدم ها، بحران عمیق اقتصادی بعد از بحران کووید 19 خواهد بود. به همین سبب دانشمندان و سوسیولوگ ها، امروز مصروف و سرگرم پژوهش در این زمینه اند که آن سوی تنگنای مرگبار کووید 19 چه دنیای در انتظار ما نشسته است، موضوعی که این تحقیق در حد توان به آن پرداخته است.»

تر کورونا وروسته نړۍ په هر اړخیز ډول بدلېدونکې ده، گڼې ستونزې به د ټولنیز ژوند په ډېرو برخو کې رامنځته شي، چې موږ باید سر له همدې شېبې ځانونه ورته چمتو کړو، څو ځانونه داسې برابر کړو چې له راروانو ستونزو سره د مقابلي توان ولرو، خو د اوس له پاره پر دې باید فکر وشي چې د کورونايي قرنطین په ترڅ کې څنگه کېدای شي چې په کورنیو کې له ماشومانو، کوچنیانو او بنځو سره د روان تاوتریخوالي مخه ونیسو؟

– د اوس له پاره د دې ستر او نړیوال اقتصادي او روغتیايي ناورین په وخت کې رسنی باید د کرونا عامه پوهاوی وریا کړي او د تاوتریخوالي پر ضد ځانگړي پروگرامونه وړاندې کړي،

– د دې ستونزې د نسبي له منځه وړلو یا راکمولو له پاره تر هر چا او هر څه نه مخکې باید کور دننه او د باندې له وطن څخه زموږ میډیا په پراخه توگه په خپله خوښه د انساندوستۍ او وطندوستۍ له مخې داسې خپروني او تبلیغات وکړي چې له یوې خوا خلک د ښو خپرونو په لیدلو مصروف کړای شي او له بلې خوا د انساني او مدني قوانینو په توضیح او تشریح سره دا وښودل شي چې د تاوتریخوالي پایلې تل منفي وي او که رسنی دا انساني کار وریا نه کوي، حکومت باید له خپل واک او صلاحیت نه په کار اخیستو سره د هغوی د کار جواز لغو کړي،

– مسولین او متخصصین باید د کورونا د خطرونو او د قرنطین او ټاکلو لارښوونو د نه مراعات او له ماشومانو، کوچنیانو او بنځو سره د تاوتریخوالي د ترسره کولو په صورت کې د درنو عواقبو په باب د میډیا له لارې پر لپسې خبرداری ورکړي،

– او...